

židovství. Avšak Salner jako badatel k tomu snáší řadu náznaků včetně citovaných konstatování dalších slovenských autorů. Zdá se, že tím závěrem pro budoucnost, z něhož Salner vychází, je spíše individuální prožitek židovství. Je tedy pak velkou otázkou, samozřejmě nejen

pro Petera Salnera a další badatele, v jakém ohledu a v jakých funkcích bude dál působit vlastní tradice ortodoxního judaismu na Slovensku. Zda bude judaismus fungovat v úrovni „symbolické religiozity“, nebo najde jinou silnější formu revitalizace.

Stanislav Brouček (EÚ AV ČR, v. v. i.)

**Helena Brožková (ed.), V lesku zlata, v záři barev.
Umění podmalby na skle ze sbírek
Uměleckoprůmyslového musea v Praze.
Uměleckoprůmyslové museum, Praha 2020, 271 s.–**

Vydání reprezentativního a obsažného katalogu sbírky podmaleb pražského Uměleckoprůmyslového musea je spojeno s uspořádáním stejnojmenné výstavy, která se uskutečnila v prostorách muzea (11. června 2019 – 27. září 2020). Kurátorka výstavy a editorka publikace Helena Brožková uceleně prezentovala veřejnosti jednu z nejhodnotnějších evropských kolekcí svého druhu. Sbíрка čítá celkem 275 sbírkových artefaktů. V České republice stojí po kvantitativní stránce zhruba na desátém místě v pořadí za většími sbírkovými fondy (např. sbírkou Etnografického oddělení Národního muzea, Etnografického ústavu Moravského zemského muzea nebo kolekcí Jindřicha Jindřicha v Muzeu Chodská). V těchto početnějších souborech však naprosto dominují zlidovělé, hromadně až masově vy-

ráběné podmalby 19. století. Sbíрка Ú(P)M má naproti tomu nedocenitelný význam z kvalitativního hlediska, různorodostí provenience i stářím artefaktů a její význam vysoce přesahuje hranice naší republiky.

K nejstarším akvizicím z přelomu 19. a 20. století náleží dar od mecenáše a zakladatele muzea Vojtěcha Lanny, který zahrnoval velmi cenné exempláře (mj. obraz Venuše s Cupidem od Hanse Jakoba Sprüngli z doby kolem roku 1610). Od té doby se sbíрка kontinuálně a cíleně rozrůstala a dnes ve svém celku podává průřez vývoje techniky podmalby od antiky až na práh 20. století. Jádrem souboru představují podmalby vzniklé na území českých zemích od 17. století (mj. tvorbu Daniela a Ignáce Preisslerových či díla tzv. česko-francké školy). Podstatnou měrou se zde rovněž vyskytují

importy prakticky ze všech významných evropských center, mj. Itálie, Bavorska či Švýcarska. V rámci obsazení celé škály výtvarných projevů techniky podmalby je několika doklady zastoupena rovněž zlidovělá produkce, například z jižních a západních Čech. Větší část těchto artefaktů (více než 100 exemplářů) byla však na počátku padesátých let 20. století v rámci snahy o koncepčnější charakter sbírkových fondů převedena do Etnografického oddělení Národního muzea.

Publikace představuje velmi vítané obohacení české odborné literatury o podmalbách na skle. Na rozdíl od předcházejících etnologicky pojatých knižních katalogů muzejních sbírek (mj. sbírky Národního muzea, Moravského zemského muzea, Muzea Náchodská či Středočeského muzea) má v souladu s charakterem sbírky výsostně umělecko-historické zaměření.

Úvodní textový oddíl věnovala jeho autorka Helena Brožková, přední česká odbornice na podmalbu dvorského, šlechtického a měšťanského prostředí, vlastní sbírce Ú(P)M, její charakteristice, historii jejího formování, vývoji odborného zájmu o zdejší podmalby a výstavním aktivitám, v nichž tyto artefakty figurovaly.

Stěžejní část teoretického oddílu je věnována obecným aspektům vývoje techniky podmalby a jejím nejvýznamnějším evropským centřům od vrcholného středověku (mj. Benátkám, Tyrolsku, Neapoli,

Augsburgu nebo Curychu). Z území českých zemí věnuje Brožková největší pozornosti Danielu a Ignáci Preisslerovým v Kunštátu v Orlických horách, kterým byla v roce 2009 věnována samostatná výstava.

Vzhledem k tomu, že třicet nejceněnějších podmaleb bylo v letech 2001–2015 restaurováno z norských fondů, je logickým doplňkem textové části katalogu stať Restaurování podmaleb. Její autorkou je Eva Rydlová, která patří mezi naše nejuznávanější restaurátory podmaleb a mj. se soustavně věnuje právě sbírce Ú(P)M.

Vlastní katalog, který obsahuje zhruba polovinu sbírkových artefaktů, je podřízený chronologickému a provenienčnímu kritériu. Od nejstarších dokladů v podobě torza antické číše a pozdně středověkého torza oltáříku z Lombardie pokračuje přes doklady renesančních podmaleb z Itálie, Bavorska či Švýcarska až k produkci českých zemí a jižního Německa v 19. století. Zvláštní oddíly jsou mj. věnovány Danielu a Ignáci Preisslerovým, barokním dvojstěnným sklům a česko-francké škole, Vincenzi Jankemu nebo jihozápadním Čechám, kde se produkovaly především rytiny do kovových fólií. Česká tvorba je opakovaně dávána do souvislosti s tvorbou malířských center na území jižního Německa, se kterými vykazuje řadu styčných rysů. Několik podmaleb v závěru publikace pak ilustruje zlidovělou produkci.

Kromě grafické úpravy a velmi kvalitních barevných reprodukcí sto-

jí za pozornost především popisky a doprovodné texty k jednotlivým artefaktům. Vyznačují se nejen příkladným uváděním pasportizačních údajů a odkazů na literaturu, ale též množstvím poznámek k technologii

malby, tématům podmaleb a jejich dataci, malířskému rukopisu a dalším detailům. Na tomto místě je třeba zvláště ocenit heuristiku H. Brožkové při hledání předloh pro tato výtvarná díla.

Luboš Kafka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Mary Edith Durhamová, V albánských výšinách. Putování za horskými kmeny. Malvern, Praha 2019, 371 s.–

Čeští albanisté a potažmo všichni balkanisté i laičtí zájemci o tuto oblast Evropy mohou slavit malý svátek. Do rukou se jim konečně dostává český překlad jedné z nejdůležitějších etnografických knih týkajících se oblasti jihozápadního Balkánu. Pražský albanista a budoucí etnolog Robert Dobra nejen přeložil originální text *High Albania* (Londýn 1909) z angličtiny, ale knihu doplnil i zasvěceným úvodem a podařilo se mu také získat práva na publikování originálních fotografií z fondu M. E. Durham, jenž je uložen v Britské národní knihovně.

Mary Edith Durham (1863–1944) pocházela z Londýna, vystudovala mimo jiné Royal Academy of Arts, což výrazně ovlivnilo její umělecké vidění světa a touhu po odhalování nových, neznámých krás a zajímavostí. Když se rozhodla v roce 1900 cestovat po jihovýchodní Evropě, jistě netušila, že zahájila novou kapitolu svého života. Po Balkáně následně putovala téměř dvacet let, naučila se některé místní jazyky (včetně

albánštiny a srbštiny) a prováděla řadu v podstatě etnologických výzkumů, byť v tomto směru nějaké specifické vzdělání neměla. Její zápisy, poznámky, kresby i fotografie tvoří dodnes jednu z vůbec nejceněnějších sbírek dokladujících život na území dnešní Albánie, Kosova, Černé Hory a části Srbska na počátku 20. století. Jednou z jejích nejdůležitějších knih je právě recenzovaná *High Albania – V albánských výšinách*.

Publikace zachycuje především její cestu mezi severoalbánské kmeny v období roku 1908, proto i podtitul českého vydání. Jednalo se v té době o jednu z nejméně otevřených a tím pádem doslova tajuplných oblastí Evropy, o níž se vyprávěly téměř fantastické příběhy. Tuto pověst si oblast severoalbánských a albánsko-kosovských hor uchovala v mnoha směrech dodnes. Na rozdíl od převládajících českých představ jde o oblast převážně římskokatolickou, nikoliv muslimskou, přesto byly místní podmínky velmi drsné a Durham musela cestovat s průvodcem a jen